

กระบวนทัศน์ใหม่ สารสนเทศในสถาบันอุดมศึกษา

สุวิมล อนุผลเลิศ*

ในสมัยก่อนความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป ขึ้นอยู่กับกาลเวลา สถานที่ โอกาส บุคคลที่เหมาะสมจึงจะได้รับรู้เรื่องราวข่าวสารข้อมูล แต่ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารโทรคมนาคมส่งผลให้การรับรู้อารสนเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว จนนอกจากจะเรียกได้ว่าไม่มีกำแพงใด ๆ กันได้แล้ว ยังมีปริมาณมากมายมหาศาลจนกลายเป็นมลภาวะทางสารสนเทศที่ผู้รับต้องรู้จักคัดเลือกและทำความเข้าใจในสาระ กระบวนทัศน์ใหม่ของสารสนเทศที่มาในรูปแบบต่าง ๆ ล้วนส่งผลกระทบต่อการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันอุดมศึกษาที่สังคมคาดหวังไว้ให้เป็นแหล่งผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้โลกเปลี่ยนแปลงไปมากมาย การเรียนการสอนต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับสารสนเทศที่หลั่งไหลเข้ามา ดังนั้นการจะเป็นแต่เพียงผู้รับฝ่ายเดียว ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้ก็จะสูญหายไปกับเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นที่มาของคำถาม

ที่ต้องรอคอยคำตอบ อาทิ การจัดการศึกษา ให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต การเรียนการสอน ที่ต้องการคิดเป็นทำเป็น การผลิตบัณฑิตที่เปี่ยมด้วยความรู้คู่คุณธรรม สถาบันอุดมศึกษากับการวิจัยสร้างองค์ความรู้ใหม่ในภูมิปัญญาสากลผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น บริบทเหล่านี้ล้วนมีสารสนเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง ทุกเรื่องราว

กระบวนทัศน์ คืออะไร

กระบวนทัศน์ (paradigm) หมายถึง กระบวนความคิดทั้งหมด คือไม่ใช่ความคิดชนิดใดชนิดหนึ่ง แต่เป็นแบบแผนความคิดทั้งหมดที่จะเปลี่ยนรูปไปทั้งกระบวน (วิฑูรย์ สิมะโชคดี, 2543)

คำว่า paradigm มาจากภาษากรีก paradeigma ซึ่งแปลว่า รูปแบบ (model) แบบ (pattern) หรือ ตัวอย่าง (example) โทมัส คูห์น (Thomas Kuhn) นักปรัชญาและประวัติศาสตร์ ได้นำคำนี้มาใช้เป็นคนแรก (Luthans F., 1998)

* บรรณารักษ์ชำนาญการ 8 ศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แม้โทมัส คูห์น จะชี้ให้เห็นตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 มาแล้วว่า ไม่มีวิทยาศาสตร์ใดที่ปลอดภัยจากคุณค่าของนักวิทยาศาสตร์ผู้สังเกตปรากฏการณ์ และสิ่งที่เรียกว่าความจริงนั้น ในเนื้อแท้เป็นเพียงกระบวนทัศน์ (paradigms) ซึ่งเป็นผลมาจากความคิด ความเชื่อและประสบการณ์ของแต่ละกลุ่ม แต่ละสำนักเท่านั้น (ช็อนันต์ สมุทวณิช, 2537)

โจเอล บาเคอร์ (Joel Barker, อ้างใน Luthans F., 1998) นักอนาคตนิยมได้ให้ความหมายที่ใช้ในปัจจุบันว่า กระบวนทัศน์ หมายถึง กระบวนการที่กำหนด อาจเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ อธิบายขอบเขตและวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย จากผลกระทบความเป็นนานาชาติ เทคโนโลยีสารสนเทศ การประกันคุณภาพ ความหลากหลายของการเปลี่ยนแปลง กระบวนทัศน์ใหม่ ๆ

ปัจจุบัน คำว่า paradigm หมายถึง รูปแบบกว้าง (a broad model) กรอบการดำเนินงาน (a framework) แนวความคิด (a way of thinking) หรือความเข้าใจในความเป็นจริง (a scheme for understanding reality) (Luthans F., 1998)

สารสนเทศ

ประภาวดี สืบสนธิ, 2542 ได้ให้ความหมายสารสนเทศ ได้แก่ การเลือกสารจากสารที่มีอยู่ เป็นการเลือกที่ช่วยลดความไม่

มั่นใจ ด้วยวิธีการนำเสนอที่เป็นที่ยอมรับข้อความใด ๆ ที่จัดโครงสร้างให้สามารถเปลี่ยนจินตภาพของผู้รับ เป็นข้อมูลที่มีค่าในการตัดสินใจ สารสนเทศสามารถจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ คำจำกัดความเชิงภาษา (semantic) เป็นกลุ่มที่มองสารสนเทศเป็นสาระ (message) สารสนเทศเป็นสิ่งที่มีความหมาย มีคุณค่า มีเนื้อเรื่องสามารถสอนหรือบอกกล่าวเรื่องราว ทำให้คนรู้และมีความเฉลียวฉลาดขึ้น คำจำกัดความของกลุ่มทฤษฎีสารสนเทศคลาสสิกจะพิจารณาโดยเปรียบเทียบสารสนเทศในเชิงกายภาพว่าเป็นเหมือนวัตถุหรือพลังงานไฟฟ้า ประกอบด้วยการไหลเวียนของอิเล็กตรอน สารสนเทศก็ประกอบด้วย การไหลเวียนของบิต สารสนเทศจึงเป็นปริมาณที่วัดได้และกำหนดได้ว่าจะเกิดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในอัตราเท่าใด แนวคิดของกลุ่มนี้มาจากผลงานของวิศวกรการสื่อสารคมนาคมที่สนใจเกี่ยวกับการจัดเก็บและการถ่ายทอดสัญลักษณ์ ฉะนั้นคำจำกัดความสารสนเทศในแนวนี้ จึงเป็นคำจำกัดความเชิงปริมาณที่ชี้ว่าสารสนเทศเป็นสิ่งที่วัดในเชิงคณิตศาสตร์ได้

จากคำจำกัดความสารสนเทศในสองกลุ่มดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าสารสนเทศ หมายถึง ข้อเท็จจริง เหตุการณ์ที่ผ่านกระบวนการประมวลผล มีการถ่ายทอดและการบันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือวารสาร หนังสือพิมพ์ รายงาน โสตทัศนวัสดุ เทปคอมพิวเตอร์ ตลอดจนถ่ายทอดในรูปแบบอื่น ๆ เช่น คำพูดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

เผยแพร่ให้ผู้รับสารได้ทราบ ดังนั้นสารสนเทศ
อาจพิจารณาได้ 2 ประเด็น คือ เนื้อหา และ
การประมวลเพื่อเผยแพร่

การถ่ายทอดเนื้อหาของสารสนเทศ
นั้นถือได้ว่าเป็นผลผลิตทางปัญญาของมนุษย์
สาขาวิชาใด เรื่องใด ปรากฏในรูปแบบใด
ภาษาใดก็ได้ ส่วนการประมวลหมายถึง วิธีที่
ใช้ในการผลิต การส่ง การจัดเก็บ การถ่าย
ทอด หรือเผยแพร่เนื้อหาสารสนเทศ เพื่อนำไป
ใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง
บุคคลที่มีความรู้ หมายถึง บุคคลที่เรียนรู้
สารสนเทศและนำไปผนวกกับแนวคิดของตน
ความรู้เกิดจากกระบวนการที่มนุษย์เข้าใจ
และวิเคราะห์สารสนเทศ ความรู้เปลี่ยนแปลง
และพัฒนาตลอดเวลา อัตราความเปลี่ยนแปลง
แตกต่างไปในแต่ละสาขาและช่วงเวลา
แต่ความเปลี่ยนแปลงยังปรากฏต่อเนื่อง จึง
ทำให้ความรู้มีปริมาณและความซับซ้อนเพิ่ม
ขึ้น (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2542)

ความสำคัญของสารสนเทศ

สารสนเทศจัดได้ว่าเป็นทรัพย์สินทาง
ปัญญาที่มีความสำคัญยิ่ง เป็นมรดกทาง
ปัญญาของมนุษยชาติที่ถ่ายทอดบันทึกไว้ใน
รูปแบบสื่อต่าง ๆ ที่สืบทอดมาเป็นเวลายาว
นาน เป็นรากฐานบ่งชี้ถึงกระบวนการสร้าง
สรรค์วัฒนธรรม อารยธรรม และสังคมของ
โลก คุณค่าสารสนเทศมีนานัปการ นับตั้งแต่
ลดความไม่รู้ช่วยการปฏิบัติงาน พัฒนาคุณ
ภาพชีวิตและสังคม ในการดำเนินชีวิตประจำ

วันแต่ละบุคคลต่างก็เผชิญกับปัญหามากมาย
สารสนเทศจะช่วยในการตัดสินใจแก้ปัญหา
ดังนั้นสารสนเทศต้องมีความถูกต้อง ทันสมัย
จึงจะสามารถนำมาประกอบการตัดสินใจแก้
ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สารสนเทศ
จึงมีความสำคัญต่อบุคคล องค์กร และต่อ
สังคม

ความสำคัญของสารสนเทศต่อบุคคล

สารสนเทศมีความเกี่ยวข้องกับทุก
เรื่องราวในชีวิตประจำวัน การศึกษาจึงต้อง
อาศัยสารสนเทศในการพัฒนา การเรียนรู้จาก
หนังสือ ตำรา วารสาร หนังสือพิมพ์ สื่อ
ประสม และสื่ออิเล็กทรอนิกส์สารสนเทศเหล่านี้
นี้ควรมีความถูกต้อง ทันสมัยเชื่อถือได้ มีการ
ชี้แนะวิเคราะห์ปัญหา และการประเมินทาง
ออกทางเลือกได้ตามความสนใจจากการ
ศึกษาค้นคว้างานวิจัย

ความสำคัญของสารสนเทศต่อองค์กร

สารสนเทศมีบทบาทอย่างสำคัญใน
การปฏิบัติงานการจัดการ การวางแผน การ
แก้ปัญหาและการตัดสินใจ เพราะกระบวนการ
การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ คือ การตัดสินใจ
ที่ถูกต้อง แจ็คสัน (Jackson, 1980 อ้าง
ในประภาวดี สืบสนธิ์, 2543) ชี้ว่า การแก้ไข
ปัญหาและการตัดสินใจที่ถูกต้องต้องอาศัย
สารสนเทศ นั่นคือ ข้อเท็จจริงและความรู้
ผนวกด้วยประสบการณ์ ตามด้วยการ
วิเคราะห์เปรียบเทียบ และการพิจารณาตัด
สินใจ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจต่อไป

ความสำคัญของสารสนเทศต่อสังคม

จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ สารสนเทศมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ความรวดเร็วของการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีใยแก้วนำแสง (fiber optics) ส่งผลให้การสืบค้นสารสนเทศได้ทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน สังคมถูกเชื่อมโยงเป็นสังคมเดียวกัน

สารสนเทศมีคุณค่าต่อศีลธรรม จริยธรรม เศรษฐกิจหรือสังคม และสำคัญต่อการตัดสินใจของมนุษย์ สารสนเทศจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อมีการนำไปใช้ในการตัดสินใจในระดับบุคคล องค์กร สถาบัน ประเทศ หรือนานาชาติ

เทคโนโลยีสารสนเทศ

วรมน จุลละจาริตต์, 2543 กล่าวว่า แรงผลักดันสำคัญในกระแสโลกาภิวัตน์ของการแข่งขันและการร่วมมือกันในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก คือ เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลกระทบเกือบทุกด้านของโลกในปัจจุบันและอนาคต หลายประเทศได้นำยุทธวิธีส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาไปใช้ล่วงหน้าแล้ว บางประเทศกำลังเริ่มใช้ผู้วางนโยบายและผู้นำประเทศเกือบทุกคนต่างฝากความหวังไว้กับเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ก็มีประเด็นที่นักการศึกษาควรพิจารณา คือ

- ช่องว่างระหว่างเทคโนโลยีสารสนเทศและวัตถุประสงค์ใหม่ ๆ ทางด้านการศึกษา ผู้วางนโยบายและนักการศึกษาจะต้องคำนึง

ถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้แล้วหรือวัตถุประสงค์ใหม่ ถึงความสอดคล้องอย่างไรในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาด้านใดบ้าง มากน้อยเพียงใด ชัดจำกัดในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอาจมีด้านใดบ้าง

- ช่องว่างระหว่างฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และการฝึกอบรม ในประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศที่มีทรัพยากรเพื่อการพัฒนาอยู่น้อยมาก ทำอย่างไรจึงจะมีทุกสิ่งทุกอย่างให้พร้อมมูล คือ ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และการฝึกอบรม เพื่อให้การลงทุนในเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาอำนวยความสะดวกได้อย่างเต็มที่ บางที่นำเครื่องคอมพิวเตอร์ไปเก็บไว้ในห้องเก็บของเพราะครูใช้ไม่เป็น บางแห่งยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ครูหลายคนกลับเสียเวลาที่ควรให้กับนักเรียนมากกว่าการทุ่มเทในการพัฒนาซอฟต์แวร์แบบง่าย ๆ เพราะถึงอย่างไรก็ไม่สามารถผลิตเนื้อหาและซอฟต์แวร์ที่มีคุณภาพสูง สำหรับการเรียนการสอนได้อยู่แล้ว

- ช่องว่างระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม อุปสรรคและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมิใช่ทางด้านเทคนิคอย่างเดียว แต่ยังมีเรื่องการปรับเปลี่ยนค่านิยมทางวัฒนธรรมของผู้บริหาร ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ แม้กระทั่งผู้เรียน ที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

และค่านิยมให้คู่กันกับวัฒนธรรมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ

กระบวนการศึกษาแบบบูรณาการ

ทบวงมหาวิทยาลัย ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) จากการจัดประชุมระดมสมองระดับชาติและระดับภูมิภาค และได้กำหนดวิสัยทัศน์สำหรับการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา 4 ข้อ คือ

1. สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีความเป็นผู้นำ มีจิตสำนึกในการสร้างงานของตนเอง มีความคิดและวิจารณ์ญาณ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวินัย มีความรับผิดชอบ นำไปสู่การพัฒนาประเทศได้

2. อุดมศึกษาไทยเป็นการศึกษาของปวงชน กระจายโอกาสสู่ปวงชนทุกระดับทุกอาชีพ ให้สามารถเข้าศึกษาในหลักสูตรทั้งเพื่อรับปริญญาและไม่รับปริญญา จากการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

3. อุดมศึกษาไทยมีเอกภาพเชิงนโยบายและมาตรฐาน สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถตรวจสอบได้ภายใต้กลไกการประกันคุณภาพภายในที่

เหมาะสม และสามารถพัฒนาระดับให้ทัดเทียมกับสากลได้

4. สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา มีพันธกิจในการให้การศึกษาชั้นสูงทางวิชาการและวิชาชีพ จัดฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่เป็นความต้องการในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชนและประเทศชาติ มีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี จัดบริการวิชาการและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

สารสนเทศมีบทบาทหลากหลาย โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันสารสนเทศจะมีบทบาทสำคัญ อาทิ เช่น

1. การตัดสินใจ ช่วยลดความเสี่ยงในการตัดสินใจ หรือช่วยชี้แนวทางในการแก้ปัญหา หรือการใช้ทรัพยากรสารสนเทศยืนยันการตัดสินใจ

2. การบริหารจัดการ การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการในองค์กรจะมีความสำคัญในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

3. ทรัพยากรสำคัญที่ต้องลงทุนสารสนเทศเป็นทรัพยากรที่ต้องลงทุนจึงจะได้ผลผลิตและบริการ เช่น การลงทุนจัดทำฐานข้อมูล การให้บริการฐานข้อมูล

4. การศึกษา สารสนเทศเป็นองค์ประกอบสำคัญของการศึกษา มีความสำคัญในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

วิชัย วงษ์ใหญ่, 2540 ได้กล่าวถึงกระบวนการทัศน์ใหม่ ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลเป็นแนวคิดหรือชุดความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแนวใหม่ที่จะต้องส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาศักยภาพของตนอย่างเต็มความสามารถ ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนการสอนจะต้องจำลองห้องเรียนและโรงเรียนเป็นสังคม กระตุ้นการเรียนรู้เพื่อสร้างพื้นฐานให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และรู้วิธีการศึกษาดลอดชีวิต ให้โอกาสผู้เรียนเรียนที่จะมีความสุข ความสมดุล เรียนที่จะรู้ เรียนที่จะทำ เรียนที่จะอาศัยอยู่ร่วมกัน และเรียนรู้ที่จะเป็นตัวของตัวเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคลที่พึงจะเป็น และเป็นบุคคลที่มีคุณภาพที่มีหังสติปัญญา (Intelligence Quotient) และมีการควบคุมตนเอง (Emotional Quotient) เพื่อจะเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

สาขาสอบกลุ่บสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต่างมุ่งนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เช่น มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ใช้ระบบการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต วิดีโอเทปบันทึก

การสอนให้กับวิทยาเขต 14 แห่งทั่วประเทศ นอกจากนี้ อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง ศาสตราจารย์รังสรรค์ แสงสุข ได้เปิดเผยถึงการบรรจุความรู้และคำบรรยายในวิชาต่างๆ ลงอินเทอร์เน็ต เพื่อให้บุคคลภายนอกสามารถศึกษาได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่หากต้องการปริญญาบัตรจะต้องมาสอบที่มหาวิทยาลัย ซึ่งการทำลักษณะนี้ ถือว่าเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนทุกคน (รังสรรค์ แสงสุข, 2543)

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนให้คิดเป็น ทำเป็น ดังจะพบในรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการวิจัย ในระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ขณะเดียวกันนักการศึกษา นักวิชาการ กำลังเน้นให้ตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น (think globally, act locally) จากการประชุมนานาชาติที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับยูเนสโก ศูนย์นวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาของสหประชาชาติ สถาบันการศึกษาแห่งฮ่องกง และศูนย์การเรียนการสอนแห่งฟิลิปปินส์จัดการประชุม UNESCO-ACEID ครั้งที่ 6 เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนวัตกรรมการศึกษา: การผสมผสานภูมิปัญญาสากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกัน ระหว่างวันที่ 12 - 15 ธันวาคม 2543 ณ กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมจาก 30 ประเทศทั่วโลก มีนักศึกษานักการศึกษานักเรียนหลายท่านได้เสนอความคิดเห็นไว้ อาทิเช่น

ดร. ซี บราสลาฟสกี ผู้อำนวยการศูนย์นักการศึกษาระหว่างประเทศยูเนสโก กล่าวว่า ยูเนสโกให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการศึกษาลดข้อจำกัด และวัฒนธรรมอันโดดเด่นของท้องถิ่นต่างๆ โดยเทคโนโลยีนั้นสามารถใช้ส่งเสริมให้ชาติต่างๆ ได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมของประเทศอื่นๆ ได้ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นตนเองและผู้อื่นไปพร้อมกัน

นายอานันท์ ปันยารชุน กล่าวว่า ในยุคการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งมีประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างมหาศาล ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อภูมิปัญญาพื้นบ้านและวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย เมื่อเอ่ยถึงภูมิปัญญาพื้นบ้าน เรามักนึกถึงเพียงงานศิลปหัตถกรรมหรือยาแผนโบราณ แต่ที่จริงแล้วรวมถึงความรู้ด้านเกษตรกรรม ประวัติศาสตร์ ภาษา เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่โยงโย่งสังคม คนไทยควรหาทางรักษา และสืบสานภูมิปัญญาไว้ท่ามกลางกระแสโลกปัจจุบันให้ได้

ดร. รุ่ง แก้วแดง เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กล่าวว่า ในอดีตระบบการจัดการศึกษาของไทยมีบ้าน วัด และวังเป็นโรงเรียน มีพ่อ แม่ พระสงฆ์ และผู้ชำนาญในด้านต่าง ๆ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ อันเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง แต่เมื่อมีการปรับระบบการศึกษาตามอย่างตะวันตก ทำให้ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามตำราและหลักสูตรที่กำหนดไว้ ส่งผลให้การศึกษามิ่สอดคล้อง

กับสภาพแวดล้อมชุมชนและวิถีของผู้เรียน (ประชาคมปฏิรูปการศึกษา, 2544) คงต้องติดตามผลงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) ที่กำลังดำเนินการศึกษา และดำเนินการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เช่น การคัดเลือกครูภูมิปัญญา รุ่น 1 จากสาขาต่าง ๆ ทั่วประเทศจำนวน 30 คน และขณะนี้กำลังคัดเลือกครู ภูมิปัญญา รุ่น 2 นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งศูนย์สารสนเทศและฐานข้อมูล สร้างเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาภูมิปัญญาไทย สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการส่งเสริมภูมิปัญญาไทย

สถาบันอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องการผลิตผู้สอนโดยตรง เช่น คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ได้ให้ความสำคัญในการวิจัยท้องถิ่นดังจะเห็นได้จาก ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับ สถาบันราชภัฏราชชนินทร์ และสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ได้จัดสัมมนาเรื่อง องค์ความรู้อุดมศึกษาท้องถิ่น เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2544 รศ. ธัชชัย สุมิตร อธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวในการเปิดสัมมนาว่า ขณะที่การวิจัยมีความสำคัญเป็นทวีคูณ เพราะประเทศต้องพัฒนาให้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก แต่ปัญหาที่พบคือ วงการศึกษาไทยยังขาดคนที่มีความรู้ ขาดบริการและคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ สถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องทำงานวิจัย

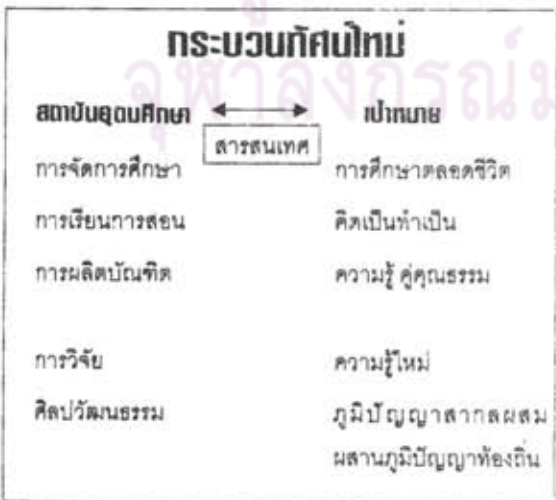
อย่างลึกซึ้ง โดยหันไปมองท้องถิ่นมากขึ้น รศ. ดร. ไพฑูรย์ สินลารัตน์ คณบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ย้ำถึงการวิจัยในท้องถิ่นว่ายังมีน้อย อุดมศึกษาจึงต้องกระตุ้นให้ท้องถิ่นสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลาย และแสวงหาความรู้ใหม่ที่ไม่ใช่การลอกเลียนใครมาใช้

สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นที่พึ่งของแผ่นดินด้วยการผลิต "ผู้รู้" "ผู้สร้างสรรค์" และ "องค์ความรู้" ที่จะรองรับการพัฒนาขีดความสามารถด้านอุตสาหกรรมประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างขีดความสามารถที่คนไทยในศตวรรษหน้าจะไม่เป็นเพียงผู้บริโภคความรู้และเทคโนโลยีแต่อย่างเดียวยิ่งต่อไป แต่คนไทยรุ่นใหม่พึงเป็นนักประดิษฐ์คิดค้น นักวิจัย นักวิทยาศาสตร์กันให้มากขึ้น (อมรวิรัช นาคทรพร, 2543)

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ในสังคมที่กำลังปรับตัวเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ บทบาทของมหาวิทยาลัยที่เคยเป็นผู้นำ ชี้นำสังคมมาตลอดเริ่มลดถอยลง ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศของภาคธุรกิจเอกชน ภาคอุตสาหกรรมที่ก้าวนำไปหลายพันเท่าแล้ว มหาวิทยาลัยคงต้องปรับบทบาทเป็นผู้ผลิตบัณฑิตที่เข้าสู่สังคมสารสนเทศที่มีความรู้ ความสามารถที่จะนำเสนอข้อมูลสารสนเทศให้กับสังคม ร่วมแก้ปัญหาโดยใช้สารสนเทศต่อการดำเนินชีวิต และการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ความคิดมองโลกด้วยภูมิปัญญาสากล ขณะเดียวกับมีการปฏิบัติอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะสารสนเทศเป็นต้นทุนทางปัญญาและการพัฒนาประเทศ

บทสรุป

ดังนั้นกระบวนทัศน์ใหม่สารสนเทศในสถาบันอุดมศึกษาจะต้องเกี่ยวข้องกับดังแสดงเป็นแผนภูมิ ดังนี้

บรรณานุกรม

- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. กระบวนทัศน์ใหม่ในการ
ศึกษารัฐ - สังคม สยามท่ามกลางกระแส
โลกาภิวัตน์ เมืองไทยในสิบปีหน้า.
กรุงเทพ ฯ : สถาบันนโยบายการศึกษา,
2537.
- दनัย เทียนพุดม. "E-learning ที่มุ่งลูกค้า." ผู้จัด
การรายวัน, 21 ธันวาคม 2543, หน้า 33.
- "ประชาคมปฏิรูปการศึกษา." **สถานปฏิรูป** 3, 34
(มกราคม 2544) : 14.
- "ประชุมนานาชาติครั้งที่ 6 : ผลานภูมิภาคศึกษาสากล
กับท้องถิ่น." **สถานปฏิรูป** 3, 34(มกราคม
2544) : 14.
- ประภาวดี สืบสนธิ์. **สารสนเทศในบริบทสังคม.**
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพ ฯ : สมาคมห้องสมุด
แห่งประเทศไทย, 2543.
- สารสนเทศและการศึกษาค้นคว้า.** พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพ ฯ : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และ
สารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ, 2543.
- รังสรรค์ แสงสุข. "ม.รามาฯ แห่งท่อมพันล้านเทียบชั้น
นานาชาติปรับ ร.ร.สาริต - มหาลัยเป็นอิน
เตอร์." **ผู้จัดการรายวัน**, 22 ธันวาคม
2536, หน้า 6.
- วรมน จุลละจาวิตต์. **การเปลี่ยนแปลงและ
พัฒนาการทางการศึกษาในภูมิภาคเอ
เซีย - แปซิฟิก : แนวโน้มและประเด็น
สำคัญ.** กรุงเทพ ฯ : สำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. **กระบวนทัศน์ใหม่ : การจัดการ
ศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล.**
กรุงเทพ ฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, 2540.
- วิฑูรย์ สิมะโชคดี. "กระบวนทัศน์ใหม่ในปี 2001."
ผู้จัดการรายวัน, 21 ธันวาคม 2543, หน้า 7.
- วิสัยทัศน์การพัฒนาอุดมศึกษาตามแผน **พัฒนาการ
ศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 -
2549)** จาก <http://www.uni.net.th>
- อมรวิชัย นาครทรรพ. **คุณภาพและการประกัน
คุณภาพในวิถีทฤษฎีการปฏิรูปอุดมศึกษา
ไทย** กรุงเทพ ฯ : สำนักงานโครงการปฏิรูปอุดม
ศึกษา สกศ., 2543.
- Luthans, Fred. **Organizational behavior.**
8th ed. Boston, Mass. : Irwin /
McGraw-Hill, 1998.
- Raynal, Florence. "Virtual university,
towards the sharing of knowledge."
Label France 41 (October 2000) : 22.
- Symes, Colin and other. "Working
knowledge : Australian universities
and "Real world" Education. "
International Review of Education
46, 6 (November 2000) : 565 - 77.